

نیز چند تصانیف بطرز نصاب وارد بسال دو از وہ صد و پنجاہ و ہشت ہجری بہ ٹونک قدم آورد
 بجز کہ ملازمان وزیر الدولہ امیر الملک نواب وزیر محمد خان بہادر نصرت جنگ نسک گرویدہ بمصاحبت
 و مجالست فرزندان رئیس موصوف مخصوص گشت و تا عمر اخیر ملازمت میں الدولہ وزیر
 نواب محمد علی خان بہادر صولت جنگ خلف نواب سابق الا لقب بسر برودہ بتاریخ پانزدہم
 رجب سال دو از وہ صد و ہشتاد و نہ ہجری ہنگام نیم شب پنجشنبہ از عالم فانی بکلیت دولتی
 روان گردید مولو سے محمد حسن تاریخ رحلتش صوری و معنوی این چنین گفتہ سے درینا کہ آن
 عالم حق پرست بہ محمد علی فضل و دانش نسیں بہ زعیش جہان دل بہ برداختہ بگردید با ملار علی جلیس
 محمد حسن صوری و معنوی بہ رقم کرد تاریخ طرز نفیس بہ فرودس رفت آن معلی جناب بہ زماہ حسب
 نصف لیل الخیس بہ تصانیفہ آثار عشر در احوال قیامت۔ دلبر و عظیم۔ تسلسل ناظرین در نکاح
 بیوگان۔ مینو نظیر در قصص بزرگان۔ ہدیۃ الاخیار قصہ عا و اولی و عا و آخری۔ وقائع اقصیہ
 در حالات سید احمد مجاہد رای بریلی۔ ترجمہ حقیقۃ الاسلام مصنفہ قاضی شہار اللہ پانی پتی۔ نصاب
 گوہر منظوم۔ نصاب سلک گہر۔ نصاب مصدر الفیوض۔ نصاب مقتل الخانن نصاب
 درج جواہر۔ نصاب عنقاہ الاثار۔ نصاب کنز المصادر۔ مثنوی تحفۃ الاخیار۔ مثنوی تحفۃ الاما
 تصانیف در حمد و نعت۔ رکاز المدایت در فقہ۔ مثنوی عبرت افزا قصہ

زن دینار عابدہ

مولوی شاہ محمد علی ساکن بہیرا بن شاہ عبدالعلیم ابن شاہ ابوالغوث کرم دیوان ساکن
 موضع بہیر ضلع اعظم گڑھ و برادر زادہ حافظ شاہ ابواسحاق قدس سرہ بشوق تحصیل علوم
 پای ارادت در جادہ غربت نہادہ بعد طے منازل و قطع مراحل در مدراس بخدمت ابوالعباس
 ملا عبدالعلی بجز العلوم فرنگی بحلی پیوستہ در ان مرز بوم مدتی قیام و در زیدہ از تحصیل علوم در سیہ
 متداولہ نقد فراغ بدست آوردہ بدیار عرب رو آورد و تا سہ سال بدین طیبہ علی صاحبہما الصلوٰۃ
 و التحیۃ رخت اقامت انداختہ علم حدیث و اسما الرجال و اسانید را بہ تکمیل رسانید و بعد در
 بست و سہ سال بوطن مالوت مراجعت فرمود و بو طیفہ دولت مدراس کہ با و میر سید قانع
 بودہ روز سکہ چند بوطن بسر برودہ همان فانی را پدید فرمود انا اللہ و انا الیہ راجعون

ملا محمد عمران رام پوری ابن ملا محمد غفران رام پوری شاگرد والد ماجد خود نیز خدمت مولوی
 حیدر علی رام پوری مستفید شدہ و رفقاہت مشارالہ اقران خود بود تمام عمر شریفش در افادہ تعلیم
 طلبہ علوم بسر بردہ رسالہ تجزیہ و تکفین بیت از مصنفاتش مشہور و مطبوع است ہنگامیکہ بعیت
 والد خود سمت کلکتہ تشریف سے برہم مقام فتح پور ہسودہ فقیر حقیر خدمت ہر دو بزرگوار در یافتہ
 پدر و پسر نہایت سن بودند کہ شخص ناواقف ہر دو را برادر یکدیگر کے شمرد بچہ ہفتاد و دو سالہ
 بسال ہفتاد و یکم از صدی سیزدہم داعی اجل را لبیک اجابت گفتہ بریاض رضوان پیوست
 مولوی محمد عمر رام پوری دانشمند بجمع معقول و منقول ذکی لطیف مناظر غالب شاعر فصیح
 واعظ طلیق اللسان کلمت میگرد حاشیہ عینی شرح ہدایہ در سالہ طنطنہ صولت در باب
 سماع از یادگار اند سوالات عشرہ کہ مولوی محمد حسین لاہوری سرخیل غیر مقلدین مشتمل کردہ بود
 بجواب ہر یک سوال با جوہ متعددہ تحریر فرمودہ نامش عشرہ بشرہ نہاد آن رسالہ نیز از تصانیف
 شریفش شہرتی دارد وی رحمۃ اللہ علیہ بمرہیت و شش سالگی واقع سیزدہم رمضان المبارک
 سال دو اندہ صد و نو و پنج ہجری رحلت فرمود

شیخ محمد عیسیٰ جوہوری ابن شیخ احمد عیسیٰ دہلوی در قرأتیکہ از آمدن امیر تیمور بصبوب و ہلی افتاد
 اکثری اناکا بچہ پندرہ فتنہ شیخ احمد عیسیٰ نیز در ان میان بود و محمد عیسیٰ در ان زمان ہفت یا ہشت
 سالہ بود ہم در صغرسن بمقتضای سعادت ازلی و استعداد جبل مرید شیخ فتح اللہ اودہی شد
 و باشارت پیردتی پیش ملک العلماء قاضی شہاب الدین دولت آبادی تلمذ کردہ شرح اصول
 بزودی کہ قاضی موصوف تا بحث امر وار و بتقریب وی نوشتہ است وی بعد فراغ از تحصیل علم
 ظاہر در خدمت شیخ فتح اللہ تصفیہ باطن مشغول شد تا آنکہ از کبار مشائخ جوہور شہرت پذیرفت
 دہم در انجا مدون است

ملا محمد غفران رام پوری ابن ملا تائب آخون ابن حافظ سعید اللہ خان رامپوری از قاضی
 شہری خیل مرید و تلمیذ ملا فقیر آخون ولایتی بود و نیز خدمت بعض علمای وقت مستفید شدہ فتاویٰ
 فقہ در صد جزو نوشتہ کہ بکنگ موسوم و بکتب خانہ رئیس رامپور موجود است علماء نامور
 از سایہ دامن تربیت و تعلیم او برخاستہ اند بچہ صد سالہ بسال ششم از صدی سیزدہم ہجری

حلت فرمود مصنف اجماع العلوم وی را بقلب روایت کش یاد کرده العلم عند اللہ تائب بروزن
صائب بادل تابی شہانہ فوقانیہ بعد شرافت بعدش ہمزہ مبدلہ بکسورہ و دما آخریاے محسوسہ
بمعنی توبہ کنندہ آخون بالفت ممدودہ و خای ہمزہ مضمومہ و واو معدولہ و نون ساکن بمعنی استاد و
سول جنگ بحیم تازی مضموم و سکون نون و کاف فارسی بیاض بزرگ را گویند

شیخ محمد غوث گوالیاری بسلسلہ شطاریہ مرید حاجی حمیدست در ابتدای حال تا دوازده سال
در دامن کوه چنار ریاضت شاقہ کشیدہ در فارہ اسکن از برگ اشجار غذا میداشت و علم دعوت
بہنما و مقتدا و صاحب تصرف بود ہمایون بادشاہ ہا و عقیدتے کامل داشت بعد انہام ہمایون شہ
شاہ افغان دسپے آزار شیخ گردید شیخ سفر و کن اختیار کرد سلاطین آن دیار بجلقہ اعتقادش
در آمدند شیخ وجہ الدین گجراتی کہ عالم ربانی فاضل تہجد و مطیع و متقادش گشت بسال ہند و
شصت و شش ہجری شیخ از گجرات باگرہ آمدہ اکبر بادشاہ را در سلک ارادت خود کشیدہ گر بادشاہ
زود منحرف شد و نیز صحبتش بہ برہم خان و شیخ گدڑی راست نہ آمد و بچیدہ بگوالیار رفت و خانقاہی
تعمیر کرد یک کرد تنگ معاش داشت و نہایت منکسر مزاج بود ہرگز امید تعظیما قیام سے نمود
رسالہ مراجع نامہ در عروج حال خود و جوہر خمسہ و او را در غوثیہ و جبر الحیات از تصانیف او یادگار
ہرگز لفظ من بزبان او نکلد شتی ہموارہ تعبیر از خود بفقیر کردی تا اینکه دقت تقسیم غلہ سبقت کہ اینقدر
سیم و نون غلہ بفلان بہ ہید ہمزہ شتاد سالگی در سال ہند و ہفتاد ہجری رحلت فرمودہ رحمۃ اللہ علیہ
شاہ محمد فاخر آلہ آبادی از اہل تخلص بن شاہ ثوب اللہ کہ آبائی جامع علوم ظاہر و باطن بود
کتاب علوم ظاہر بخدمت برادر کلان خود شیخ محمد ظاہر کردہ بنی سبحانہ تعالی شانہ اورا شانہ
عظیم دادہ بود ہمزہ بست و یک سالگی بجای پدر بزرگوار و سادہ آرای خلافت شدہ بعمربیت
و ہشت سالہ زیارت بیت امد شرف گشت و بعدینہ طیبہ سند حدیث از شیخ محمد حیات سندہی
مدنی حاصل نمود چون مرتبہ سوم غم حج کردہ در بہان پورا عی اجل را البیک گفتہ بتاریخ یازدہم ذیحجہ
روز یکشنبہ سال یازدہ صد و شصت و چہار ہجری بہان بجان آفرین سپرد تاریخ ولادتش
خورشید و تاریخ فوتش زوال خورشید یافتہ اند مزارش در بہان پور بہ پہلوی شاہ عبداللطیف
برہانپوری است یزار دیتبرک دیر تصانیف بسیار انداز بجلقہ قرۃ العینین نے رفع الیدین

نورالسنه و دره التحقيق و غيره مشهور هستند شکر الله سعیه

مولوی محمد فاروق حیرتیا کوٹی فرزند خرد قاضی علی اکبر ابن قاضی عطاء رسول عباسی است
 که بفضل کمال و باقران و امثال گوی سبقت ربوده و ساحت علوم عقلیه و نقلیه را با کمال تحقیق و
 تدقیق فرسوده کتب درسیه فارسیه و صرفنا نحو عربیه و علوم عقلیه و نقلیه از همین برادر خود مولوی
 عنایت رسول الکتاب نموده و علم هیات از مولوی رحمت الله فرنگی محلی و هدایه و حصول نفی
 از مفتی محمد یوسف فرنگی محلی و عاشیه زاهدیه بر شرح ملا جلال از مولوی ابوالحسن منطقی آموخته
 با بخله پروانه کمال از خرمن اساتذہ نامی اندوخته مطیع سفر و ملک حجاز کشید و بزیارت حسین شریفین
 بهره اندوز گردید و بدیدار علماء اسلام و الکتاب فیوض از فقرای اہل اسلام بدعا و ولی رسید
 در علوم ادبیه فارسیه و عربیه ید طولی دارد و بتعلیم طلبہ علوم می پردازد و می رارسایل علوم مختلفه و
 اشعار عرب و مکاتیب و خطب اندازا بخله اندکے از بسیار و مثنوی از خوارمی نگارم از تصانیف فاروق
 داورا گوهر شناسا اینکم در بزم توبہ بجز معنی در دل و گنج سخن در آستین بہ اطلس فلک را دانم چو نقش
 بود یا بہ جامہ عریانیم رود اردان دیباہے چین بہ ہستم از گنج قناعت مایہ دار خرمی بہ نیتم در پوزہ گردی
 بر در تاش و نگین بہ شنوی کہ بہج استاد خود مفتی محمد یوسف فرنگی محلی در سال دو وازدہ صد و
 ہشتاد و شش ہجری بسک نظم کشید و بجمع قبول مدوح رسید بتدی اذان نیست ۵۰ دلم
 در شوق زلفش نالہ ساز است بہ چہ می نالم غم زلفش در از است بہ بدل چون دیگ منم گرم چشم بہ بصورت
 صورت بنص غموشم بہ دلی دارم مشعبہ شیشہ بازی بہ زبانی جادوی انسون طرازی بہ حدیث
 من نسون جان گذار نیست بہ دو چشم صورت خون نابہ ساز نیست بہ نوای من صغیر ہر نشمن بہ
 حدیث قصہ ہر کوی و برزن بہ بسے این خامہ سحر اور شرف بہ بر آرد جادو بہا از نہ حرف بہ گئی شب
 آورد کہ روز بیرون بہ گئی قائم نماید گاہ اکسون بہ گئی این خامہ در لبہای ناشاد بہ انسون خنجر
 جوش طرب زاد بہ گئی از دیدہ دلہای خرم بہ بر آرد چشمہای اشک ماتم بہ صفا شمع است در بزم
 خیالم بہ سخن یک نغمہ ساز کلام بہ نمی بینی کہ طرفہ بلبل من بہ کوزین اعجوبہ ہر حنظل من بہ ہر میدان نمودم
 ترک تازی بہ بخوانم نامہ ترکی و تازی بہ گئی از لوح رازی خواندہ ام حرف بہ گئی از حرف تازی ہستم
 ام طرف بہ گئی اندر مقام سخن شیراز بہ شدم با اہلی و سعیدی ہم آواز بہ گئی در بزم گاہ نغمہ سازی بہ

سخن راندم باہنگ ججانی بہ مسودا آن فروزان گوہر من بہ کہ شمع من بہرینے است روشن
 قلم چون در لغات و حروف راندم بہ سخن برکسی اعلیٰ نشاندم بہ بہ نحو و ہم بلاغت خامہ من بہ بسے
 شمع معانی کرد روشن بہ ز موجودات عالم حتم اسرار بخواندم و فقر اعداد و مقدرات بسے خار عناد و
 پاشگستم بہ زرا ز جرح و نغم طرب بستم بہ چو کردم راز ستر حرج ظاہر بہ سخن راندم ز اعراض و جہا بہرہ رخ
 معلول و علت و نمودم بہ گرہ از وحدت و کثرت کشودم بہ با حکام عقول و بحث ارجح بہ بدست
 شرع احمد کردم اصلاح بہ ز طاب نور آن مہر دل افروز بہ بسے شبہای ظلمت کردہ ام نوز بہ
 سوی آبای علوی یافتم راہ بہ شدم از اتمہات سفلی آگاہ بہ بنور دیدہ اہل بصائرہ نظر کردم بگلزار
 عناصر بہ بسے بگما شتم ناظور دل را بہ تماشا ی بہار آب و گل بلکہ فنار ادست در ہر صورتی دید بہ
 زہر یک لاجرم رخ باز بچیدہ ز فکر این و آن خود را تھی کرد بہ بسوی ملتد چون رخ آورد بہ غیام
 رفت از مہ تا بجا ہی بہ پے اسرار آیات الہی بہ بسا جہد طلب آورد در کار بہ بودم از کثرت
 گنج اسرار بہ چو گردیدم زرا از شرع آگاہ بہ ندیدم در میان جزائش اللہ بہ مدح ممدوح
 می پروازد۔ چو بر اوج کمال خود رسیدم بہ ز سنگ استانی بوسہ چیدم بہ چہ سنگی سنگ یوان
 شدین بہ کہ دارو از شریعت ملک و آمین بہ جناب استاد کعبہ جاہ بہ دلیل راہ مردان حق آگاہ بہ
 سحاب ساکت جو النوال بہ ہم صائد طودا کمال بہ کمی فی الوغالیث الاعادی بہ کریم فی التدی
 غیث الایادی بہ کریمی یوسف مصر معانی بہ خوال مر تع فضلش غزالی بہ چہ یوسف مصر معنی سلغزی
 نیز و ملک جم پیشش بہ چیز ی بہ بصورت شمع بزم یوسف آمد بہ یعنی غیرت بو یوسف آمد بہ
 بگیتی در کمال ہمشش نیست بہ جبینی خالی از خاک درش نیست بہ بشوق مکتب در ششش
 فلاطون شولی دارو چو جام بادہ پر خون بہ ادب گیرد بہ بتانشان رطوبہ بہ پیشش بوعلی تہ کرد زانو بہ
 الی آخرہ بقیہ اشعار ابدارش بجز تحریر نہ آوردم کہ بجز زخار را بکوزہ آوردن کار سے دارو وی را
 ما سوی تصانیفت را لقمہ و خطبہا دبیر بزبان عربیہ اند کہ داد فصاحت مید ہند و بر کمال بلاغت
 و لیلے اندامح یکے عنوان خطب جمعہ کہ کتابیست مشتمل بر خطب منظومہ و منشورہ صورتما
 الحمد للہ القاسم الالار بہ الجاسم اللادار بہ العلی الاسمار بہ والصلوۃ والسلام علی سید الانبیاء
 محمد منقذ الاسرا بہ المخصوص بال لاسرار و علی آلہ الطاہرین بالبہا سار بہ واصحابہ القاہرین للاعداؤہ

اما بعد فيقول العبد الخاطي الناسي في محمد فاروق الخنفي العباسي في جعل المد من حماة ذمار دينة في وعطي
 كتابه يمينه في انه قد سألني بعض من يمني واجبه في الاستعبد في وده وتيمني حبه في ان انشي خطها اذ يمينه في
 واجلي للعيون عربا عربيه في ومع ذلك استسقى زلالا في مزود جابا العسل الفكري في من كاس اوارها
 ابن بناتية المصري في لكن لم يسعني الاجابه في بل اعن بي هموم ناصبه في وكان لي يد عن الاعمال خائبة في
 درجل للبلاب جسابه في ونفس من معافرة العناز ذائبه في لانا كذوب كسب ادر كه اللاطبة اود نعت طلال
 به الجواظ في اوبر ومه اشواظ في حتى علمت ان الارض منزل كل هولن وغنايه ذهب كل زرع و
 تكبار في درأيت العلم قد نضب اليوم ناره في وخن بالامكار انواره في وخفيت من التواخر اضواءه في
 ونسيت من الضمائر رسما في واهمل قدس للناس انا في ورفع في العراض لوانه في واروس
 الجسم اروايه في وعفي الرسوم تكبا في حتى غدا تخالقه داويه في ومنان له على عروشها غاويه في
 فالناس ينكرون ما لم يسمع اذ بانهم في ويكرهون ما لم يسمع اذ بانهم في فمن صمت فقد يبيع في هذه البلاده
 ومن نطق وقع مسأله في الكساد في ثم بعد ما ضي من الايام والليال في لم لي في السؤال في
 وكثر الحاحه وطال بنسختي لم يسعني الا الا تخرج في فاجبت وعوته متوكلا على المولى المنار في ووم
 خطبه تكاح مشر محمود حج باي كورث مالک مغربي وشمالي خلف الصدق سر سيد احمد خان نجم الشكر
 بصنعت اجمال زيب ترقيم فرموده وهي هذه الحمد لله الصمد الودود في الحكم العدل محمود مالک
 العهد الموعود في موسع العطاء الممدود في ومر يهط هو وبن و امر آل داود في ولا عدو عا و عطا في ولا
 احد حاد لا لآء في لا اله الا الله ولا ناله للآثم سواه في اللهم صل سلانا في وكلمها واما الرسولك
 محمد اكرم الرسل في كمل الملل مال الاصل في موصل المرمل والارمل في وهو سلك اللوا في وساخته
 الاسراء في وصعد السماء في وساد الرسل الكرايه في واعلى محل آدم وحوار في وارحم اللهم آل صلحا في
 داود ابنة الرحمة في ما هم السمار في واولم الهاء في اعلموا اهل الاسلام في رحكم الله السلام في عمل
 الكرام في اعلموا المراد امامه الحام في ومانه اعدام في واما له احلام في مراحل آسام في در و احلام لام في و
 صراط كبر الحسام في صلوا لله في واولم عود في واعبدوا الله والامر بالمعروف في صلوا امور الابل والآل
 وراعوا محل العرس في المولود في كما امركم رسولكم المكرم المسعود في وهو رسول الله في الصمد الاواه في
 كما احكم امور المعاد في ودم امر لاصلاح الابل والاولاد في وحكم وهدو را م صاير الازهار في

وواصل لا طہارۃ واداکرام المولد ولا حم اہل الکرم و اسود و سلسلک مسلک رسو کرم محمد کما عملہ
 المولی العادل محمود و ولد الخلیل الکامل احمد و ہما کلا واحد ہما علی الکرار و سادہ و سرور و ہما
 السور و الرسادہ سمار الکرم و داماد الہم اسار الکرم و و اس المکرم و اللہ اعط المجر و عمر اطال عمدا
 و مالاما حصر عدایہ و اولہ و عرسہ کل واحد و ایہ واکرمہا مال اولدایہ و سر ہما سرور و مالما احصاہ
 احد امدایہ بجا اب آن سید محمود و کنز الی بزبان اردو و باظہار خرسندی طبع نوشتہ و دران
 نامہ نگارش نمود کہ اگرین ہنسی سے کہوں کہ خوب بے نقط سنائی تو کچھ مضائقہ نہیں
شیخ محمد فاضل پٹالوی قادری مجددی از علمای نامدار پنجاب در شریعت و طریقت باسخ
 قدم بود تمام عمر باشتغال تدریس و تعلیم طلبہ علوم بسر بردہ بسے مردم با کمال از دامن تربیت
 او برخاستند بسال یازدہ صد و پنجاہ و یک ہجری وفات یافتہ در بمالہ مدفون گشت
مولوی محمد قاسم نانوتوی ابن شیخ اسد علی بن غلام شاہ بن محمد بخش بن علاء الدین بن محمد
 فتح بن محمد مفتی بن عبد السمیع بن مولوی ہاشم نانوتوی بہ دوازده صد و چہل و ہشت ہجری لادست
 یافتہ نام تاریخی وی خورشید حسین است بر حدت طبع وجودت ذہن مجبول شدہ ابتداء از شیخ
 ہمال حمد نانوتوی و مولوی محمد نواز سہارنپوری کتب عربیہ و فارسیہ خواندہ بسال دوازده صد
 شصت ہجری بدہلی آمدہ کتب درسیہ متعارفہ پیش مولانا مملوک علی نانوتوی مدرس اقل مدرس
 دہلی گذرانیدہ و استناد حدیث بخد مت شاہ عبد لغنی محدث دہلوی کردہ بعد فراغ از تحصیل علوم
 چندی بدرسہ انگریزی واقع دہلی تعلق گرفتہ و بعد ترک آن تعلق در مطبع احمدی تصحیح کتب مقرر شدہ
 و در سن دوازده صد و ہفتاد و ہفت ہجری بزیارت بیت اسد مشرف شدہ دست ارادت
 بدست ہدایت جناب مولوی و شیخ شیخی حضرت حاجی امداد اسد تہانوی مہاجر و نزیل مکہ معظمہ
 بسلسلہ چشتیہ صابریہ دادہ مراجعت فرمودہ سرپرستی مدرسہ اسلامہ بذمہ خود گرفت زان بعد
 در سال دوازده صد و ہشتاد و پنج ہجری ثانیاً بزیارت بیت اسد الحرام مہابات اندوختہ بطن
 مالوف باز آمدہ در دہلی بتدریس و تشریح علوم پرداختہ پادری تارا چند را در مباحثہ مذہبی
 ساکت نمود در سال دوازده صد و نود و سہ ہجری بمقام چاند پور ضلع شاہ پور منجھے
 بنام زومیلہ خدائشناسی فراہم شدہ علمای ہر مذہب در ان مجمع ہم آمدہ بودند صاحب ترجمہ

علیه الرحمه علی رؤس الاشهاد ابطال تثلیث و شرک و اثبات توحید بنوی بیان فرموده که حاضرین طبع
 چه موافق و چه مخالف همه مهر سکوت بردوان خودها ثبت کردند و بسا که دوازده صد و نو و چهار
 هجری ایندست زیانند سستی مباحثه وجود و توحید و با عیسایان گفتگوی تحریف کرده پندت
 مذکور سر بچیب سکوت فرورد و پادریان عیسائی کتب خود گذاشته فراردا برقرار ترجیح دادند
 رساله حجه الاسلام در نیاب مشهور است و همدین سال کرت ثالث بنیارت بیت الله الحرام
 شرف اندوز شده مراجعت فرمود برض شب بتلا گشت در عین بیماری پندت دیانند مذکور
 در باب استقبال قبله بر مسلمانان اعراض کرده بخواستش رساله قبله نما تحریف فرمودند و بر پنجشنبه
 وقت ظهر چهارم جمادی الاولی سال دوازده صد و نود و هفت هجری برض شب و عسر
 ذات الجنب رحلت فرموده بقصبه نانوته مد فون گروید از تلامذه و س مولوی محمود حسن
 دیوبندی و مولوی فخر الحسن گنگوہی و مولوی احمد حسن امر و ہوی مشهور اند و از تصانیف شریفه
 او کتب ذیل مطبوع شده شایع اند۔ مجموعہ رسائل قاسم العلوم۔ مصابیح الترویج۔ آب حیات
 تقریر و پذیر مباحثه شاہجہان پور۔ ہدیۃ الشیوہ۔ قبلہ نما دیوبند و نانوته و وقصبہ شاہجہان پور اند
مولوی محمد لیبیب بدایونی ابن مولوی محمد سعید بدایونی علوم متداولہ از پد بزرگوار شود
 تحصیل تکمیل نموده جامع العلوم بود خصوصاً در فقہ و فرائض مہارت کامل داشت بعمر ہفتاد
 و چہار سالگی باہ محرم سال دوازده صد و پنج ہجری رحلت فرموده بدرا بخنان پیوست
 رحمۃ اللہ علیہ و علی اسلافہ

مولانا محمد حسین لکھنوی ابن ملا محب الدین ملا احمد عبد الحق ابن ملا محمد سعید لیسر دوم
 ملا قطب الدین شہید سہالوی شاگرد رسید ملا حسن شارح سلم علوم عالم علوم عقلی و نقلی و فقہ
 رموز خفی و جلی در وجودت ذہن و ذکا و طلاقت معروف بود تصانیف لطیف دارد از انجس
 شرح سلم و شرح مسلم الشبوت و حاشیہ میرزا بہر رسالہ و حاشیہ میرزا بہر ملا جلال و حاشیہ میرزا بہر شرح
 مواقع و وسیلہ النجاة در حالات اہل بیت نبوی صلعم و ترجمہ حکایات الصالحین و شرح
 اسمای حسنی و شرح تبصرہ در تصوف و زبده الفوائد در بیان سحر رمضان و کنز الحسنات فی
 ایتاء الزکوٰۃ و غیر ذلک اند نسبت و دوم ربیع الثانی سال ہزار و دو صد و بست و پنج ہجری

رحمتش سوی روضہ رضوان وقوع یافتہ در بلخ مولانا احمد الوار الحق واقع بلدہ لکنؤ مدفون گشت
 علیہ الرحمۃ والفران مصرعہ ماہ برج علوم پیمان گشت : مادہ تاریخ فوت اوست
 ملا محمد محسن کشور از علمای کبار خط کشمیر شاگرد ملا محمد امین کانی کشمیری بود در علوم عقلیہ
 دستگاہی کامل داشت از تعلما نش کسی بہرہ نماند برہایہ و مطول حواشی و تعلیقات نوشتہ
 و بلا تازک دست ارادت دادہ بسال یازدہ صد و نوزدہ ہجری وفات یافتہ بمقبرہ سید محمد
 کرمانی واقع ماشون مدفون شد

حافظ محمد محسن دہلوی مجددی نقشبندی از احفاد شیخ عبدالحق محدث دہلوی خلفای شیخ
 محمد معصوم مجددی است جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود بسال یازدہ صد و چہل و ہفت ہجری وفات یافتہ
 خواجہ محمد معصوم سہرندی حضرت عودۃ الوثقی خواجہ مجد الدین محمد معصوم خلف الصدق و
 خلیفہ عظیم حضرت قیوم ربانی محبوب صمدانی شیخ احمد فاروقی سہرندی مجدد الف ثانی رضی اللہ
 تعالیٰ عنہما ولادت آن جناب در سن ہزار و نہ ہجری واقع شدہ بعمر شانزدہ سالگی بحضور پدربزرگوار
 فارغ التحصیل گشتند آنحضرت جامع علوم عقلی و نقلی و مخزن کمالات صوری و معنوی بودند
 بہ بشارت مقام قطبیت و منصب قیومیت از پدربزرگوار خود مشرف شدند نسبت
 طریقہ احمدیہ مجددیہ بتوجہات ایشان در اطراف عالم شایع گردید و عالمی باحوال بلند و مقامات
 ارجمند رسیدہ کشف مقامات الکیہ انچنان بود کہ از ولایات بعیدہ منتسبان خود را اعلام میفرمودند
 کہ فلانی بولایت موسویہ رسیدہ و فلانی بولایت محمدیہ مشرف گردیدہ نہ صد ہزار کس بردست
 ایشان مرید شدند و ہفت ہزار کس را آنجناب خلافت دادہ اند در خدمت ایشان طالب
 یک ہفتہ بر تہ فنا و بہ یک ماہ کمال ولایت میرسید و بعضی را در یکا توجہ بجمع مقامات
 میرسانیدند و همچنین فرزندان آنجناب اقطاب وقت بودند و ہفت اقلیم را منور ساختند
 نم ربیع الاول سال ہفتاد از صدی یازدہم ہجرت بریاض رضوان پیوستند

سید معصوم نقشبندی بالاپوری زبدۃ المائل قرآن عمدہ مشائخ دوران بقصبہ بالاپور
 معنات صوبہ برار سکونت پذیرد و ہر چند دیدہ معاف عطیہ نظام حیدرآباد قابض بود شیوع
 علوم ظاہرہ در آن ممالک بہ توفیض و بیست و اکثری از اسلاف او علمای کرام و فضلا سے

ذوی الاحترام گذشته اند و فائش در سال نوزدهم صدی سیزدهم هجری بظهور بیوسته در قصبه
بالاپور مدفون گشت

مولوی محمد معظم ساکن بنه ابن احمد صدیقی جدا مجد مولوی محمد اشرف لکنوی در بنه تولد
یافته از والد خود و ملا عبدالحکیم ساکن لکنوی اخذ علوم کرده و قرآن مجید مع تفسیر بیضاوی حفظ گرفته در علوم
دینی فائق قرآن گشت بهادر شاه بن عالمگیر بادشاه عمده قضای بنه بدوا زبانی فرموده چند
دیده بجا گیرش داد مولوی مرتوم بقضا و تدریس مشغول بود از تصانیف او تفسیر قرآن بود که
در استیلامی سکمان سوخته شد و نیز شرح شنوی مولانا روم از دست درس بکنار و یکصد شیخ
و هشت هجری وفات یافته در بنه مدفون شد

مولانا محمد مفتی از اکابر علمای عهد جلال الدین محمد اکبر بادشاه صاحب کمالات بجمه مدرسین
بلده لاهور بعد از اقامت بلندی داشت در بهاری که ختم صحیح بخاری و مشکوٰۃ المصابیح میکرد
مجلسی عظیم ترتیب دادی و پنج بجز اولویات میفرمود و علمای و صلحا خورانی در غرض منزل فری
جمع اعیان افاضل زمان بود چون بود سالگی رسیده و منحنی و ضعیف گشته از درس باز ماند
پسرانش همه صاحب کمالات و فضائل همچو پدر بودند در جمهم آمد

مولوی محمد علی جوینوری خلف چهارم مولوی سخاوت علی عمری جوینوری کنیت و
ابوالخیر است در بست و نهم جمادی الثانی سال دوازده صد و هفتاد و چهار هجری بکله معظمه
ولادت یافته زید اسن پرورش والد خود یعنی صبیح قاضی ضیاء اللہ مرحوم بهر اہی برادر علانی
خود مولوی محمد جنید بوطن واپس آمدند و بانگ مدتی از حفظ قرآن مجید فراغ یافته بعد
تحصیل کتب رسمیه فارسیه اکتساب علوم عربیه بخدمت برادر خود مولوی محمد شبلی آغاز نموده بخدمت
مولوی عبدالمد ساکن موضع کوپا ضلع چمبر آلمیند مولوی مفتی محمد یوسف فرنگی محلی و نیز بخدمت
مولوی سعادت حسین عظیم آبادی و مولوی علی اکرم آروی و مولوی محمد عبدالحی فرنگی محلی
تکمیل نموده بدرس و تدریس طلبه و عامه خلایق و انتظام مدرسه ربانیہ قرآنیہ جامع جوینور که قائم
کرده والد ماجدشان است بسری برند سلمه و رقاہ الی ہایمانہ

شیخ محمد مودود لاری مرید بابا نظام ابدال نزد مولانا عبدالغفور لاهوری لکنوی سنی دانشمند است

مازفران و ہادیوزہ گری نمودہ مراتب عیالی و بیانی نیکو میدانست و بر غائب علوم چون
 کیمیا و غیرہ آگاہی داشت شاہ نعمت العدولی و شاہ قاسم انوار را در یافتہ با بجلد از ماہران علم
 توحید و مقبوعان مشرب بخرید و تفرید بود در سال نصد و ہجری ہندوستان قدم آورده شیخ
 امان یانی پتی پیش وی استفادہ علم توحید و تحقیق کتاب فصول حکم و غیرہ میکرد وی در حق شیخ
 امان گفتی جوہری قابل یافتم لیکن جیف کہ یک چشم دارد در مخاطبات نیز اورا بلفظ کورک بخواندی
 مہتا و اگرہ اقامت داشت بعد از ان بعلاقہ محبت شیخ امان در رابطہ خدمت او در پانی پت
 سکونت اختیار نمود و ہا پنجماہ رمضان سنین نصد و ہفت ہجری و اسپین خواہش در گرفت

خواہگاہ او ہم پہلوی شیخ امان است

شیخ محمد احمد آبادی بشیخ حسن محمد چشتی احمد آبادی گجراتی شہرت دار و کینتشی اربصالح فرزند احمد
 شیخ احمد المعروف بشیخ میاخی ابن شیخ نصیر الدین در علوم ظاہر و باطن یگانہ روزگار بود در صغر سن
 اکتساب کمالات نمودہ بحضور پدر شہرہ آفاق گشت دولت و ثروت ظاہری ہم داشت
 خرج اعراس بزرگان و طعام درویشان بروجہ استیفا میکرد مسجدی کلان اندرون شہر احمد آباد
 یک لک روپیہ صرف نمودہ بنا فرمود کہ بنای شیخ تاریخ آنست تفسیر محمدی و حاشیہ تفسیر بیضاوی
 و غیرہ از یادگارند چہل و یک سال بر مسند ارشاد متمکن بود و ہجرت بجاہ و نہ سال بتاریخ بست و ہجرت
 زوی تعدہ یوم شنبہ سیال نصد و ہشتاد و دو ہجری رحلت فرمودہ

سید محمد جعفر پیر عالم احمد آبادی گجراتی ابن سید جمال مقصود عالم قدس سر بہاد و از دہم
 شعبان سال ہزار و بست و سہ متولد شدہ ارادت و خلافت از پدر بزرگوار خود وارند در علوم
 ظاہر و باطن با کمال خصوصاً در حدیث و تفسیر فائق الاقران بودند از ایشان مصنفات کثیر
 یادگار اند از بجلدہ روضات شاہی کہ مشتمل بر بست و چہار مجلد است متضمن احوال بزرگان و در
 احادیث و تفسیر و غیرہ دیگر مصنفات بسیار اند ہم ذیجہ سال ہزار و ہشتاد و پنج ہجری
 رحلت فرمودہ در احمد آباد پہلوی پدر خود مدفون اند

سید محمد ابوالمجد محبوب عالم ابن سید جعفر پیر عالم احمد آبادی گجراتی دوم ربیع الاول سال ہزار و
 چہل و ہفت ہجری متولد شدہ از بدو فطرت و صل جہلت جاذبہ خدا طلبی و مادہ اکتساب علمی

در سر داشت از مشایخ و علمای صوفیه احمد آباد گجرات است تصانیف کثیره دارد از جمله و تفسیر
یکی فارسی بروایت اهل بیت دوم عربی بطور جلالین و در حدیث زینة النکاة فی شرح اشکوة
به بیان تمسک هر مذہب یادگار و پند علاوه تدریس و مطالعه کتب علمیہ بسی ریاضتہا و عملو تہا کرد
نوزدہم جمادی الاخری سال ہزار و یکصد و یازدہ ہجری رحلت فرمودہ در احمد آباد مدفون گشت
سید محمد پیشی گجراتی عرف سید خدابخش بن سید حسین از ملتان بہ پٹن قدم آورہ و اکتساب
علوم صوری و محنوی از خدمت والد بزرگوار کردہ تقیہ کامل و محدث عامل و ارادت خانوادہ
چشتیہ بخدمت برہان الدین قطب العالم داشت بتاریخ پنجم جمادی الثانی سال شصت و چہل
ہفت ہجری رحلت فرمود قبرش در پٹن زیار و تبرک بہ

شیخ محمد صالح احمد آبادی گجراتی عرف پیر بابا ابن شیخ نور الدین بن شیخ محمد گجراتی صالح
مادر زاد صاحب علم و علم و تقوی و سخامرید و شاگرد و جانشین والد ماجد خود بود از ابتدا تا انتہا
پیش پدر خود تحصیل علوم ظاہری و باطنی نمود در عمر ہفت سالگی تمام قرآن مجید با تجوید یاد گرفت
محمد عظم شاه ہنگام صوبہ داری گجرات ویرا بحضور خود طلبیدہ سورہ الرحمن شنیدہ خلعت و نقد و مخم
تا چہرہ عملہ پر گنہ بریم گام از جا گیر خود رحمت فرمود و فرمان از حضور اورنگ زیب طلبیدہ داد
در عمد فرخ سیر محمد شاہ بادشاہ بدلی مطلوب شدہ رفتہ از ہر یک شاہ دو ہزار روپیہ زادواہ
یافتہ و اغزاز و اکرام و ملازمت با اختیار حاصل کردہ مورد عنایات شاہانہ گردیدہ نقد و خلعت
وفیل یافتہ اکثر امر و فضلائی گجرات دکن بر فضیلت و قابلیت شان مقرر و معرفت بودند و
بر امثال و اقران مقدم میدانستند بالجملہ بتاریخ شانزدہم جمادی الثانی سال یک ہزار و یکصد و چہل
و ہفت ہجری در شاہجہان آباد بجایات پدر بزرگوار سفر آخرت اختیار کردہ نعش او از
شاہجہان آباد آورده در مقبرہ جد بزرگوارش مدفون کردند بتاریخ وفات او از مراد بخش برمی آید
میر سید محمد قنوجی ہموارہ مدرس علوم دینی و شاعر و یقینی اشتغال داشت شاہجہان
بادشاہ و آخر ایام سلطنت بخواہش و اغزاز تمام طلبیدہ بقربت خویش اختصاص داد و بعدش
عالمگیر بکمال نیاز از اکبر آباد طلبیدہ بشرط تخصیص اغزاز مختص فرمود مصنفات حجرا لاسلام
غزالی خصوص احیاء العلوم پیش وے دیدہ در ہفتہ سہ روز ہذا کرہ علوم در خدمت

شاہی مجلس افادہ گرم داشتی دور تالیف فتاویٰ عالمگیری سلسلے جمیلہ بکار برد۔
 حاجی محمد قاسم سندھی عالم الملک فاضل افضل مجموعہ علم معقول و منقول مہبط فیوض مکتبی
 دوہبی شاگرد مخدوم رحمہ اللہ سندھی قرنِ حاجی ہاشم بود ویرا با علما در مباحث علمی صحبتہا
 واقع شدہ بچودت ذہن بر اکثر اقران خود فائق برآمد ہر روز وقت عصر بیان حدیث نبوی
 عملیہ السلام کردی و بسا اہل توفیق را بسبیل ہدایت سلوک دادی یکبار پنج رفتہ مراجعت نمود
 کرت ثانی مع اہل و عیال رفتہ آنجا متوطن شد و بدرس حدیث در ان مکان میمون مشار الیہ
 سائر علما گردیدہ بسال ہزار و صد و پنجاہ و ہفت ہجری در گذشت از تلامذہ وی بلا محمد باقر و اعظم
 و مخدوم نور محمد مشہور وقت بودند۔

سید جلال مقصود عالم احمد آبادی گجراتی ابن سید محمد مقبول عالم قدس سرہا
 شب شنبہ پانزدہم شہر جمادی الثانی سال ہزار و سہ ہجری ولادت یافتہ کلمہ وارث رسول تاریخ
 ولادتش یافتہ اندر یازدہ سالگی قرآن مجید حفظ نمودہ بہ تحصیل علوم مشغول گشت وابتداء سے
 تحصیلش پیش مولانا حسین سیستانی بود و تمام آن نزد شیخ عبدالغفریز مرید و شاگرد پد خود کردہ و
 تحصیل علوم باطن از خدمت پد بزرگوار نمودہ منصب شش ہزاری و خدمت صدارت
 از حضور شاہ جہان بادشاہ داشت با اینمہ در خلوت بر ریاضت و مجاہدہ سیکوشید و تمام شب
 بہ بیداری و مناجات می بود ہشتم بیع الثانی سال ہزار و پنجاہ و نہ ہجری در لاہور حلت فرمود
 نقش وی با احمد آباد آورده در مقبرہ پدرش مدفون کردند

سید محمد مقبول عالم احمد آبادی گجراتی بن سید جلال الدین ابو محمد ماہ عالم قدس سرہا از
 مشایخ و علماء صوفیہ گجرات دکن است چہار دہم رجب سال نہصد و ہشتاد و نہ ہجری
 متولد شدہ جامع کمالات صوری و معنوی حاوی علوم ظاہری و باطنی بود خرقہ خلافت سلسلہ
 مغربیہ از پد بزرگوار خود یافتہ بار شاہ و ہدایت عالم رامنور فرمود توالیف و تصانیف بسیار
 دارد از انجملہ جمات شاہی شملبر اوراد شبانہ روز سے مشہور است و داد دہم رجب سال
 ہزار و چہل و پنج ہجری رحلت فرمودہ مرقدش در احمد آباد دینار و تیرک

مخدوم محمد معین سندھی ولد مخدوم محمد امین ولد مخدوم طالب اللہ سندھی شاگرد مخدوم

عنایت الله جامع جمیع فنون حاوی معقول و منقول تحریر عصر علامه و بہرہ و با وجود کمالات علمی آشنا بھر معرفت شدہ بصحت بسیاری از بزرگان دین رسیدہ بخدمت میان ابوالقاسم نقشبندی ارادت اتم یافت و در اواخر ایام بخدمت سید عبداللطیف تارک ارادتمندانہ خلاص پیدا کرد میان وی و حاجی محمد ہاشم ہوارہ مواد قال بمقال میرفتہ تصانیف کثیرہ وارد حکام وقت بدیدنش کمال تعظیم میرسیدند وی نیز با ایشان ملاقات مینیکو کردی چون سماع دوست بود در عین سماع رحلت فرمود اشعار محققانہ گفتی در فارسی تسلیم دور ہندی بپیراگی تخلص کرتی بسال ہزار و صد و شصت و یک ہجری بحالت سماع رحلت فرمود۔

میرک محمود سنواری ^طمطوی بزرگ نصیلت و تقوی و سخاوت بہ موصوف بود سالہا ہلوازم منصب جلیل شیخ الاسلامی علم نیکنامی برافراختہ بسیاری از طلبہ علوم رافضی وافی بخشیدہ در خط تطبیق پدیدیا نمودی و فائش در محرم سن نہصد و شصت و دو ہجری وقوع یافتہ رفت میرک آہ آہ تاریخ رحلتش یافتہ اند پسرش میرک عبدالباقی در جمیع علوم کامل بود تخصیص علم بہیت و حکمت چنانچہ عبدالحق گیلانی را کہ قرین مرزا جان و عدیل شاہ فتح احمد بود بعضی دقائق علمی از او حل شدی در اقلیدس دستگاہی پیدا کردہ اکثر اشکال از خود ایجاد نمود کہ پسند طبلع او فتاد **میرک محمد مطوی** پسر میرک محمود بعضا کمال انسانی منصب در سال نہصد و ہفتاد ہجری در گذشت فتادای تورانی از ویادگار است۔

مخدوم **میران مطوی** ابن مولانا یعقوب جامع علوم معقول و منقول بود مرزا شاہ حسن را چند گاہ درس و افادہ دادہ و اکثر طلبہ علوم اقتباس لوار علم از مشکوٰۃ طبع مینیرش میکردند فوئش در سال نہصد و چهل و نہ ہجری وقوع یافتہ علامہ وارث الانبیاء تاریخ و فائش یافتہ اند بدفئش کویہ منگلی است

شاہ **محمد ناصر آلہ آبادی** پسر دوم شاہ خوب الله آلہ آبادی مرید شاہ محمد فضل آلہ آبادی در تلقین یافتہ پدر خود او ہم مثل برادر خود علم ظاہر از برادر کلان محمد طاہر و ملا کمال لدین خال خود تحصیل نمودہ از تصانیف او کتب منتخب الاعمال و جواہر نفیسہ و از کار عشو مشہور اند تاریخ بست و یکم جمادی الاولی وقت مغرب روز پنجشنبہ سال یکہزار و یکصد و شصت و نہ ہجری

از عالم فتنای عالم بقا رخت رحلت پر بست فقره آه آله آباد ویرانه شد تاریخ وفات او ست
مولوی محمد نافع فرنگی محلی خلف اوسط مولانا عبدالعلی بصر العلوم کتب مختصات خدمت والد
 خود بشاهجهان پور استفاده نمود و بخشی در پدرو پسر پیدا شده به کتب آمده بقیه کتب خدمت مولوی
 محمد ولی و مولوی محمد یعقوب تحصیل کرده ذهن رسا داشت لیکن بوجه ناموافقیت پدر بی موافقتی
 داشت نوبت تدریس نرسیده همواره بتلاش معاش و دادوش نمودی بجانب ٹونک باشکرگاه
 نواب امیرخان رفت از ناموافقیت آب و هوای آنجا باستقامت بگذشت بقی الامم منجر گردید بست
 و هشتم شعبان سال دوازده صد و بست و دو و هجری رحلت نمود شاعری تاریخ و فلسفه گفته
مولوی نافع آنکلیلی و نه روز بود مشغول طاعت یزدان با جیب خودش چو شمشیر
 ماحصل بیستم بست و هشتم شعبان بیادول چاک سال رحلت گفت به محو فوات آله هاتفا اذان
مولوی محمد نعیم فرنگی محلی پسر خرد مولوی عبد حکیم بن مولوی عبدالرب بن مولوی عبدالعلی
 بصر العلوم بعد حفظ قرآن مجید کتب درسیه خدمت والد ماجد خود تحصیل فرموده بطریق آبا و اجداد
 خود درس و تدریس میکند و نامی بر آورد و زیارت حرمین شریفین مشرف شده عابد و زاہد
 صاحب تعریف است راقم حرف ویرا بحالت تحصیل پیش والد وی دیده بود در آن عمر هم از
 حسن اخلاق و شائستگی خالی نبود و تالیف کتاب ہذا مدارے کہ از وی بمن رسید شکل
 گزارم سلمہ اللہ تعالی و ابقاہ

مولانا محمد وارث رسول نمایناری وطن قدیم وی غازی پور است ولادتش در سال
 یکتر و ہشتاد و ہفت ہجری واقع شد ماہ تاریخ آن خلیفہ رسول اللہ است پدرش در عمد
 عالمگیر بادشاہ خدمت قضای بنارس داشت اکثر اتفاق اقامت او باید رہبر گوار در بنارس
 معی نمود وی از سید رفیع الدین بد خود بیعت بسلسلہ قادریہ داشت و علوم ظاہری تمیز
 ملا ابراہیم شاگرد مولوی محمد علی تلمیذ میرزا بہر بود و دو سال از کتب علوم فقہ و اصول و تفسیر و
 حدیث و منطق و حکمت و ہندسہ و دیگر علوم مروجہ فراغ حاصل ساختہ در بنارس بلباس علما
 بسری برد و طلبہ علوم ماورس پیدا و ہدایت و تلقین باطن می کوشید تصانیف رائقہ دارد باطلہ
 ذات پاکش منبع افادہ ظاہر و باطن بود تاریخ یازدہم ربیع الثانی سال یکتر و یک صد و

شخصت و شش بجزی رحلت فرموده به محله تیلیانا انجملات بنارس مدفون گردید
 ملا محمد ولی فرنگی محلی ابن قاضی غلام مصطفی ابن ملا محمد اسعد برادر خرد ملا محمد حسن مرحوم شاگرد
 ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین سهاروی بمنصب قضای برگزیده طاروان مضاف لکنو ممتاز
 بود از آن منصب مستعفی شده پای استقامت بخانه خود نهاده بتدریس علوم تا آخر عمر
 اوقات بسر برده عالمی بخدمت وی تعلیم یافت بدرجه تکمیل رسیدند شرح سلم و حوشی زواید طلحه
 از تصانیف او متداول و معروف اند سال فائش بدریافت نرسید

سید محمد هدائی نزنندار چند امیر کبیر سید علی هدائی بود نور علم و زهد و تقوی موصوف بود عمر
 بست و دو سالگی باششعه کس از رفقا و خدمه در عهد سلطان سکندربت شکن بکشمر
 قدم آورده سلطان بی تراخ و ترو دست ارادت به من رشادش رسانیده بملقه مریدانش
 درآمد و ستمی بسنت هندی که در بر و سپه سالار سلطان بود با جمعی از خاص و عام مشرف
 با سلام شده بلکه سیف الدین بلقب گشت و دختر خود بجباله نکاح سید موصوف داد وی
 رحمة الله علیه تا دوازده سال بکشمر رخت اقامت انداخته به رفع بدعات و ترویج کسین
 اسلام می کوشید رساله در علم تصوف و شرح شمیه و منطق از تصانیف اوست سید
 محمد حصاری معاصر و معارض او بود سلطان سکندربت شکن برای سید محمد هدائی خانقاهی عالی
 در سن هفتصد و نود و هشت بجزی بنا نهاده که در نود و نه با تمام رسیده و زیمرات بنا بر عمارت خانقاه
 مذکور مقرر فرمود سید موصوف بعد تمام خانقاه بقصد ادای مناسک حج سفر حجاز اختیار فرموده
 بعد ادای حج بکولاب معاودت نموده رحلت فرموده بجوار سید علی هدائی برآسود -
 ملا محمد پروی انارشد تلامذه ملا مزاجان در علوم عقلیه ممتازان بود علم تواریخ و تیکو دانسی
 در سن نهصد و هشتاد و چهار بجزی هند آمده مورد مرام و عنایات جلال الدین محمد اکبر
 بادشاه گشت و بسال نهصد و نود و چهار بخت سفر بآزرت برد

سید محمد یوسف بلگرامی ابن سید محمد اشرف الحسینی واسطی بلگرامی دختر زاده سید عبدالحمید
 بلگرامی برادر خاله زاد حسان الهند میر غلام علی آزاد جامع علوم عقلی و نقلی حاوی فروع و اصول
 بود بست و یکم سوال یوم الاثنین سال شانزدهم از صدی دوازدهم ولادتش ببلگرامی و زیوسته

کتاب درسیہ پیش سید طفیل محمد بلگرامی اتروولی گزرا نیدہ و لغت و سیر بنویہ صلی اللہ علیہ وسلم
 از جدادری خود سید عبدالجلیل و علوم ریاضیہ بخدمت بعض اساتذہ دہلی خواندہ کامل و مکمل
 گشت و عقد بیعت بدست سید لطف اللہ بلگرامی بست طبع موزون داشت اشعار عربی
 و فارسی میگفت کتاب الفرع الثابت من الاصل الثابت در اثبات توحید شہودی از
 تصانیف رائقہ اوست کہ بسال شصت و دوم صدی دوازدهم تصنیف فرمود و سید
 غلام علی آناد بلگرامی در تاریخ آن چنین گفته ۵۵ میر یوسف عزیز مصر کمال ۶۰ از خم معرفت کشید
 حقیق ۶۰ کرد و حدت شہود رقم ۶۰ نسخہ تازہ بفکر عمیق ۶۰ از احادیث و کلام اللہ ۶۰ کرد اثبات
 حق زہی توفیق ۶۰ هست این نسخہ و نشین الحق ۶۰ یادگاری زخامہ توفیق ۶۰ سال تاریخ این کتاب
 خردہ گفت شمع مجانس تحقیق ۶۰ و نیز تاریخی طویل در عربی نظم کردہ در نجاصرت بارہ تاریخ اکتفا
 میروند و ہو مطلق من ریاض القدس المنی ۶۰ مورخا ہو فرغ شمر ہدی ۶۰ سید موصوف الترجمہ
 تاریخ دوم جمادی الآخریوم الخمیس سال ہفتاد و دوم از صدی دوازدهم در بلگرام رحلت نمودہ
 بباع محمود زبیر زمین آسود تیر اولاد محمد تخلص ذکا تاریخ جلسش یافتہ قطعہ طران آن غیر جہارغ
 دودہ حیدرہ محیط علم و عقل و نقل صاحب نظرت دوران ۶۰ ذکا تاریخ فوت او عزیز می گفت
 در گو شمر ۶۰ ز قید ہستی موبہوم آمد یوسفی بیرون ۶۰ حسان اللہ آناد بلگرامی تاریخ فوتش در عربی
 انشا فرمود و ہومات خیر الزمان یوسفنا ۶۰ و را حہ وریجان ۶۰ از تقاضیت مام رحلتہ ۶۰ قال

قلبی علیہ رضوان ۶

مفتی محمد یعقوب فرنگی محلی بن ملا عبدالعزیز بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین شہید
 سہالوی وی تحصیل کتب درسیہ بخدمت ملا نظام الدین نیز ملا محمد حسن نمود و بیایہ تدریس
 علوم رسیدہ و در جادہ اسلاف خود قیام کردہ و در علوم دینی میداد و بدیانت و امانت نامے
 بر آورد و تا نیکہ خدمت افتای شہر لکنؤ وزیر الممالک صفدر جنگ بو منصور خان باد دادند
 بمر شہرت و سہ سالگی بعارضہ استسقا ازین عالم در گذشت

مفتی محمد یوسف فرنگی محلی ابن مفتی محمد اصغر ابن مفتی احمد ابوالرحیم فاضل اجل و مدرس
 اکل شب و روز بہ تعلیم طلبہ علوم مشغول بود و وفات والد خود بعدہ اقامت عدالت

دیوانی شهر لکهنو مامور گردید و بکمال امانت و دیانت انجام عمده موفقه خود تا انقراض سلطنت
 لکهنو بسود و تقوی و زهد بجدی داشت بعد بمدرسه جوینپور مدرس مقرر گشت و چند سال در آنجا
 بدین اشتغال داشت درین اثنا ولوله شوق زیارت حرمین شریفین در دلش بیدار شده عالم
 بیت آمد شد بزیاارت روضه منوره بمدینه طیبه رفت و در آنجا علیل شده بتاریخ نوزدهم
 ذیقعه سال دوازده صد و هشتاد و شش بحری مسافر ملک بقا گردید و بجوار قبر امام حسن یعنی لشکر
 عنده مدفون گشت آنرا شد تلامذه او مولوی محمد فاروق چیرا کوئی است

ملا محمود جوینپوری ابن شیخ محمد بن شاه محمد فاروقی در علوم حکمیه و ادبیر پایه بلند داشت اگر
 بوجودش سرزمین جوینپور بمزبوم شیراز قفاخری جست روا بودی ملا ابتدا از جد خود مولانا شاه محمد
 اخذ علوم کرده بعد بخدمت مولانا محمد فضل جوینپوری بعمر هفتده سالگی تکمیل درس نموده
 از جوینپور با کبریاورفته از آصف خان وزیر شاهجهان ملائی شده جوینپور مراجعت فرمود و باقاده
 و درس علوم پرداخت تاریخ ختم بیع الاول سال یکتر از شصت و دو هجری بحیات استا و خود
 مولانا محمد فضل مقام یافته استادش ازین ساخته بجدی اندو بگین شده که تا چهل روز تبسم نکرد
 بعد چهل روز ادهم حلت فرمود در جمعا المثلک کتاب شمس بازنده در حکمت و فرائد فی شرح الفوائد
 در معانی و بیان که سال تصنیف آن باز لفظ بلنج برمی آید مع حاشیه آن در ساله مختصر چهار روزی
 بزبان فارسی در بیان اقسام زمان از تصانیف او مشهور اند

قاضی محی الدین کاشانی از مریدان شیخ نظام الدین اولیا قدس سره است بوفور علم و زهد و
 تقوی موصوف و از دو دمان علم و کرامت استاد شهر دہلی مشهور بود در ابتدای ارادت از
 تعلقات دنیاوی دست برداشت و فقر و مجاهده پیش گرفت شیخ کاغذی بدست خود نوشت
 که نسخه آن نیست می باید که تارک دنیا باشی بسوی دنیا وار باب دنیا مایل نشوی و ده قبول
 نکنی وصله بادشاهان بگری و اگر مسافران بر تو رسند و بر تو چیزی نباشد این را نعمتی شمری از

نعمت‌های الهی فان فعلت ما امرتک ظنی بک ان افعل لک فان خلیفتی وان لم تفعل فان خلیفتی
 چون شدت فقر و فاقه بروی و بر تاباعش که کثیر بودند غلبه کرد این معنی را یکی از کاشانیان
 او بدرگاه سلطان علاء الدین شاه دہلی رسانید سلطان قضای او ده که مورد وثوقی بود

بدون مفوض داشت قاضی بخدمت شیخ آمد و عرض کرد کہ این معنی بغیر خواست چنین واقع شدہ است
حکم مخدوم چہ باشد شیخ فرمود البتہ مثل این معنی بخاطر تو گذشتہ است الگاہ انمعی برای تو پیش آورده اند
قاضی را بدین سبب تشویشی پیش آمد شیخ آن کاغذ نوشتہ خود از قاضی باز طلبید و تا سالی فرج شیخ
بر دستگیر ماند بعد از آن قاضی تجدید ارادت مشرف شدہ وہم در حیات شیخ در سال ہفتصد و
نوزدہ ہجری رحلت کرد رحمۃ اللہ علیہ

مولوی محی الدین بدایونی فرزند اکبر مولوی شاہ فضل رسول بن مولوی عبد المجید بدایونی
ولادتش در سال دوازده صد و چہل و سہ ہجری بظہور پیوستہ در مظهر محمود تاریخ میلادش بیخ فتمتہ اند
کتب متداولہ رسمی از معقول و منقول بخدمت پدر بزرگوار خود تحصیل نمودہ فائق الاقران
گشت و بیعت ارادت بحضرت جد امجد خود کرد و تصانیف لطیفہ دارد از انجملہ حاشیہ میرزا ہد
رسالہ و حاشیہ کلیات قانون بوعلی سینا و رسالہ شمس الامیان در رود ہابیہ وغیرہ رسالہ
مشہور اندیشم و یقعدہ سال دوازده صد و ہفتاد ہجری در بلدہ سہارنپور رہنورد عالم قدس گویند
سید شاہ محی الدین پوری در سال دوازده صد و ہفت ہجری متولد شدہ عارف
بزرگ و عالم سترگ حافظ قرآن بود در فقہ و حدیث و تفسیر مہارت تامہ داشت در دیلور
مدرسہ تعمیر نمودہ مدام بتدریس و تعلیم طلبہ علوم مشغول بودی الحال کہ ببلک مدراس نور علم
ساطع و لامع است پر توفیق عام اوست تصانیف کثیرہ رائقہ دارد از انجملہ جواہر الحقائق و
فصل الخطاب و جواہر السلوک وغیرہ مشہور و ستارف اند سوم محرم الحرام سن دوازده صد و
ہشتاد و نہ ہجری بمدینہ طیبہ علی صاحبہا الصلوٰۃ والتیمہ رحلت فرمودہ فرزند اکبر و س

مولوی سید رکن الدین سلمہ اللہ تعالی جانشین اوست

مخدوم شوٹھٹھوی ناسر رکن الدین است از خلفای مخدوم بلال ساکن تلہٹی ممالک سند
ہمارہ ہمت بلند بر ادای وظائف طاعات و عبادات می گماشت و در علم حدیث غایت
مہارت داشت شرح اربعین و شرح گیلانی و رسائل دیگر از مصنفات او مشہور اند بسال
نہصد و چہل و نہ ہجری بہ ٹھٹھ در گذشت مدفنش ہر کوہ مکی است

مخدوم اشرف بساوری از افاضل روزگار و جدادری ملا عبد تقادر بدایونی بود بتاریخ ۱۰

بسم رمضان سال نصد و هفتاد و هجری وفات یافته ملائی موصوف فاضل جهان تاریخ نوشتن یافته
 مولوی مخدوم لکهنوی ابن حافظ محمد نواز بن مولوی عبد السمیع بن سید محی الدین المشهدی
 جدش از مشهد مقدس بدلی آمد و از آنجا به لکهنو رخت اقامت انداخت تلذیح دست
 ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین انسهالوی دار و ملا عبد العلی بحر العلوم و وی سماعه و قرآن
 هر دو همتاش بودند نیز حضرت شاه ولی اللہ محدث دہلوی مستفید شده مدام بدین معنی
 طلب علم صارت الاوقات بوده کہ بسے مردمان از ویضیاب شدند و عمر اخیر کفقدان بصارت
 بوی رنموده ترک تدریس معقولات کرده با فادہ کتب دینی میردخت کتاب گلستان بوستان
 تصحیح نموده در سن دو ازدہ صد و بیست و نہ ہجری بمقام لکهنو رحلت فرمود شیخ امام بخش
 تاریخ و فائش چنین گفته **۵** سید مخدوم از جهان رفت با گفتند بزرگ و خرد صد حیف
 تاریخ وفات گفت تاریخ مخدوم زمانہ مرد صد حیف

مولوی مخصوص اللہ ابن مولانا سید الدین دہلوی بعد وفات والد خود و روح مولانا
 عبد العزیز عم خود مقری بود در سال دو ازدہ صد و ہفتاد و سہ ہجری وفات یافته خصصرہ اسد بلطفہ
 مولوی مراد اللہ تہانسی فاضل نسبا و المجدی المنظری مشربا خلیفہ و جانشین مولوی
 نعم اللہ ہرنگی بودند در بلدہ لکهنو تا بیدار چہل سال ترویج طریقہ مجددیہ منظرہ فرمودہ عالمی را از
 ظلمات شرک و بدعت نجاست بخشیدند و بہ ترک و تجرید و اتباع سنت سنیہ و تزکیہ نفس و تہذیب
 باطن و تنہوی فرمود کہ عرفای زمان و صلحای وقت بجلالت منزلت شان متفق بودند ہجرت
 دو و سالگی در دو ازدہ صد و چہل و ہشت ہجری ازین سرای فانی رحلت فرمود از اجل خلفا
 شان مولوی ابوالحسن نصیر آبادی بودند قدس اسرار ہم

میر تقی شریفی شیرازی بنیرہ میر سید شریف جرجانی است فاضل فضل مشیح طبع شعرا
 و در اشعار بخلص شریفی میگرد و در علوم ریاضی و حکمت و منطق و کلام فائق بر اقران بود از شیراز
 بکہ مغلز رفتہ علم حدیث پیش این حجر علی اخذ کردہ اجازت تدریس یافت و از آنجا بدکن روان
 و کن در سال نصد و ہفتاد و دو ہجری با کبر آباد آمدہ در بارگاہ جلال الدین محمد اکبر شاہ بر لکھنوی
 ادعلا و فضلائی سابق و لاحق تقدم یافت و بتدریس علوم حکمیہ اشتغال داشت تا در سن

نصد ہفتاد و چہار ہجری وفات یافتہ اولاً ویرا درہلی بچار مرقد امیر خسرو علیہ الرحمۃ مدفون
 گردید و ثانیاً چون صدر و قاضی و شیخ الاسلام بعرض رسانیدند کہ امیر خسرو ہندی است
 و سنی و میر تقی عراقی است و شیعوہ درینکہ روح ہر دو از صحبت یکدیگر متاوی ہاشد شکی نیست
 روح را صحبت نا جنس غذا بیت الیم بپس بموجب حکم عالی لعشرا و از آنجا کشیدہ بہ شہر
 بمند میر حسن رضوی تاریخ فوتش چنین گفتہ قطعہ رفت تا میر تقی از دہرہ علم گویا رنسل
 آدم رفت بہ تاریخ رحلتش حسن بگفت علامہ ز عالم رفت :

سید مرتضیٰ حسینی زبیدی قادری حنفی نامش سید عبدالرزاق و لقب وی محی الدین
 و کنیت او ابوالفیض است محدث دفتیہ و لغوی و ادیب جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود در
 یازدہ صد و چہل و پنج ہجری بقصبہ بگرام متولد گشتہ و در اوایل عمر زیارت حسین شریفین مشرف
 شدہ و ہمہ دران دیار بزم تحصیل علوم کرامت بستاز مشائخ و علماء ربید و مصر و حجاز وغیرہ
 کسب کمالات ظاہر و باطن کردہ چنانچہ شیخ احمد علوی و عبدالخالق زبیدی و ابوالعباس
 احمد بن علی نیشی و مشقی حنفی و جمال محمد بن احمد حنبلی و ابو عبداللہ محمد بن احمد عراقی و عبدغنی
 بن محمد بحرانی نزہل محمد بن زین با سمیط علوی حضرمی و محمد بن ابراہیم طرابلسی نزہل حلب
 و عبدالقادر بن احمد شکعاوی و عمر بن عبداللہ بن عمر قاضی و عیسیٰ ابن سلیمان و سید عبدالقادر
 بن احمد حسینی وغیرہم وی را اجازت حدیث و فقہ وغیرہ علوم دادند چونکہ وہ بعد تحصیل
 علوم تادیت دراز بزبیدہ مقیم بود بزبیدی شہرت یافت تا اینکه او را کسی ہندی نمی دانست
 و از زبیدہ مصر قدم آوردہ افاضہ و افادہ علوم میداد و علاوہ دیگر مترشدان عبدالحمید خان سلطان
 روم و محمد با شا صدر الوزارت از واجازت حدیث یافتند بالجملہ بوفور علم و نشر علوم توسط
 کثرت تلامذہ و تصانیف کتب کہ بجیانش صیت وی اکناف عالم را در گرفتہ اگر وہ را
 مجدد صدی سیزدہم گویند رواست میگویند ہر گاہ شہرتش بغایت رسید و از اقطار بلاد و اصحاب
 مروان کثیر برہجوم آوردند و بگوشہ عالت نشستہ باب ملاقات یاران مسدود کرد
 و گاہ شعبان بسال دوازده صد و پنچ ہجری بمرض طاعون وفات یافتہ بدرجہ شہادت
 قانگشت و بزار سیدہ رقیہ رضی اللہ عنہا مدفون گردید تصانیفہ عقودا بجا بہر کیفہ فی ہولتہ

امام ابی حنیفہ الازہار المتناثرہ فی الاحادیث المتواترہ وبالمنظر فی حدیث ام زرع لغة الغویب
 مصطلح آثار الجیب تخریج حدیث شیبی ہودا المواہب الجلیہ فیما تعلق بحدیث الاولیہ المرآة الجلیہ
 فی شرح الحدیث المسلسل بالاولیہ العروس الجلیہ فی طرق حدیث الاولیہ القول الصحیح فی
 مراتب التعدیل والتجریع التجریع فی الحدیث المسلسل بالتکبیر رسالہ اصول حدیث مناقب
 اہل الحدیث تاج العروس فی شرح القاموس تلمذہ القاموس تخریج حدیث نعم الامام الخلی
 حدیثہ الصفائی والدی لمصطفی الانتصار لوالدی البنی المختار الفیہ السند اما لی صیغہ مجالس
 الشیخونیا یصلح المدارک فی الانصاح عن العوانک عقد الجمان فی بیان شعب الایمان
 القول المسموع فی الفرق بین الکوع والکرسوع المنجوتہ القدوسیہ بواسطہ البضعة العیدروسیہ
 العقد الثمین فی طرق الالباس والتلقین حکمۃ الاشراف الی کتاب الافاق شرح لصدر فی شرح
 اسما اہل بدر تفتیش فی معنی لفظ ورویش رفع نقاب الخفا عن اہل ہدی وفاضل ابی الوفا زہر الامام
 المشتق عن جویب الامام بشرح صیغہ سیدی عبد السلام رشقہ المدام المحموم البکری من صفوۃ
 زلال صنیع القطب البکری رشقہ سلف الرحیق فی نسب حضرة الصدیق متیق تکالیف المنین
 فی تحقیق کلام المنین النواضح المسکیۃ علی الفواحش الکشکیہ ہدیۃ الاخوان فی حکم شرب الدخان
 منح الخیوضات الوافیۃ فیما فی سورۃ الرحمن من اسرار الامیہ ارجوزہ فی الفقہ طبقات الحفاظ
 اسعاف الاشراف اتحاف السادۃ المتقین فی احیاء علوم الدین رفع النکل عن العلیل شرح
 خرب الکبیر المسمی تنبیہ العارف البصیر علی اسرار الحرب الکبیر مالہ المنی فی سر الکنی القول الموثوق
 فی تحقیق لفظ التابوت حسن المحاضرہ فی آداب البعث والمناظرہ رسالہ فی اصول المعانی
 کشف الغطاء عن الصلوۃ الوسطی الاحتفال بصوم الست من شوال اقرار العین بذكر من
 نسب الی الحسن والحسین الا بہما ج بذكر الحاج التعریف بضروریات علم التفریح
 اتحاف الاصفیاء بسلاسل الاولیاء اتحاف نبی الزمین فی حکم فہوۃ الیمین المعاندۃ العندیۃ فی
 المشاہدۃ التفتیشیۃ الدرۃ المظنیۃ فی الوصیۃ المرصیۃ ارشاد الاخوان الی الاخلاق الحسنان
 شرح الفتیۃ السند شرح صیغہ ابن مشیش شرح صیغہ السید البدوی شرح ثلاث صیغہ لالی
 الحسن البکری شرح صیغہ مسیحی بدلائل لقرب تحفۃ العبد تفسیر سورہ یونس لقطۃ العجلان

تعمایس فی الامکان ابداع ماکان الخ العلیہ فی الطریقتہ النقشبندیہ کشف الشام عن

آداب الایمان والاسلام

مسعود بیگ از اقربای سلطان فیروز نام اصلی وی شیرخان است از علمای صوفیہ کرام
بودنی در لباس اغنیا و اہل دول بسر و ناگاہ جذبہ حق گریبان گیر حالش گشت وی مرید شیخ
رکن الدین بن شیخ شہاب الدین شد بغایت حالت سکر داشت در علم تصوف و توحید
تصنیفات بسیار داد اناجملہ کتاب تمہیدات است کہ بر طبق تمہیدات عین القضاة ہمدانی
ہمای از حقائق و دقائق دران نوشتہ و دیوان اشعارش قصائد و غزل و سائر اقسام سخن را
شامل است و اکثر اشعار و قصائد بجاوب امیر خسرو علیہ الرحمۃ گفتہ مگر بعض مقامات طریق
شاعری ندرعی مانده و نیز تصنیف وارد سعی بہرہ اہل اعارفین در بیان حقائق و معارف تہرش
در قبرہ پیر دوست قریب مقام خواجہ قطب الدین در لاد و سراقہ سن الفہرہ

مولانا مسعود لاهوری بن سعد بن سلیمان الہوری اصل او از ہمدان است پدرش سعد
ابن سلیمان از ہمدان در عهد سلاطین غزنویہ بلا ہور آمدہ سکونت اختیار کردہ ملازم سلطان
ابراہیم شدہ رفتہ رفتہ بر تہ عالی خانز گشت پسرش مولانا مسعود از علمای وقت با کتب علوم
فائق و لائق شد طبع موزون داشت اشعار آہوار میگفت و ہم نشین سیف الدین محمود ابن
ابراہیم بودہ تا سال پانصد پانزہ ہجری زندہ بود او صاحب دیوان عربی و فارسی و ہندی است
بلین فارسی در ہند و ایران یافتہ می شود و گرد دیوان عربی و ہندی نایاب گردید

شیخ مصطفی رفیقی ابن طیب بن احمد بن مصطفی رفیقی کشمیری کنیت او ابو احمد است در
دعا زودہ صد و بیست و شش ہجری پیدائیدہ عالم عامل فاضل کامل فقیہ و محدث حسن المحاضرہ بلین
العبادت شاعر و مورخ بود صحاح ستہ و کتب تصوف از داندنا خود خواند و علوم دیگر عقلی و نقلی
از علمای وقت استفادہ کردہ و مدام بطاعت الہی مشغول می بود شیخ بہاؤ الدین و شیخ احمد و
شیخ احسن و شیخ عبدالشکور رفیقی ہا نا شہر تانندہ دیند بروز جمعہ چہارم ربیع الاول سن
دوازہ صد و نود و چہار ہجری وفات یافت

مولانا مرزا مظہر جانجاناں شمس الدین نقب علوی نسب مخفی نہیب مجددی شری المرو

به مرزا مظهر حاجان ابن مرزا جان نسب شان بنوزده واسطه بتوسط محمد بن حنفیه بناسب
 ولایت مآب علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ می پیوند و والد ماجد وی مرزا جان از منصبداران محلی مدین
 اورنگ زیب عالمگیر بود از کن ترک منصب نموده متوجه اکبر آباد شد در اثنای راه بمنزل کلا باغ
 حدودا الوه شب جمعہ یازدهم رمضان سال یازده صد و یازده حضرت مولانا بوجو آمد چون آنحضرت
 بعالمگیر رسید فرمود که سپر جان پدری باشد ازین وجه نامش جان جانان مقرب کردیم بدین تقریب
 و سے رحمتہ اللہ علیہ ہا این اسم موسوم گشت و مظهر مخلص ولیست دانشمند تبحر جامع فصاحت
 صوری و معنوی بود اکتساب علوم از علمای وقت نموده و حدیث از حاجی محمد افضل سیالکوٹی
 اخذ کرده و شرف ارادت و خلافت از حضرت سید نور محمد بدایونی مرید و خلیفہ شیخ سیف الدین
 مرید و خلیفہ شیخ محمد معصوم عرودہ الوثقی مرید و خلیفہ شیخ احمد سہرندی مجدد الف ثانی یافتہ قدس اللہ سرہندی
 اسرار ہم اشعار بدیعہ مرکب تائب نافع از ویادگار اند این مختصر گنجائش تفصیل اوصاف حمیدہ
 او ندارد ہفتم محرم الحرام سال یازده صد و نود و پنج ہجری از دست یکی شیعی زخم بندہ طعن پر سینہ
 مبارکش رسید شام شب دہم محرم سال مذکور شربت شہادت چشید در مصر عہ عاشق جمہا
 مات شہید تاریخ رحلتش برمی آید۔

مولانا سید معز الدین خلع لکبر سید شاہ خیر القلی شہدی کردی متوطن احمد آباد نادرہ جہت
 علمای لکھنؤ اکتساب علوم فرمودہ فراغ حاصل نمود و ہن ثاقب دہم کامل داشت در عین
 جوانی سال و ہزارہ صد و پنجاہ و پنج ہجری ازین جہان فانی بعالم جاودانی رحلت فرمود و عقبے
 بجز اعمال حسنہ نگذاشت مرقد شریفش در احمد آباد نادرہ بمقابر بزرگانیش زیار و تیرک شاعری
 در تاریخ فوت او قطعہ ذیل گفتہ قطعہ شفقی مولوی معز الدین ہ کہ در رحلت چوزین جہان بجان ہ
 سال فوتش چنین رقم کردم ہ آہ او بود بی نظیر جہان ہ

مولوی معشوق علی جوہری دانشمند مستعد از نماندہ مولوی فتح علی جوہری بود تصانیف
 اینقہ و رشیقہ نظما و نثر از ویادگار اند مرقد شریفش با وجود تعلق عمدہ منصفی بدیس و مذکور گذرانیدہ
 بسال دوازده صد و شصت و ہشت ہجری بمقام باندا رحلت فرمود شاگردش نشی شیخ خادم علی
 سندیل مولف تاریخ جدولیہ تاریخ فوت او چنین یافتہ۔ و ہ ہذا عاشق اللہ و معشوق علی ہ ذکر حق

ہر لحظہ نقل و محفلش بہ شد ازین دار فنا بزار و بست بہ پیر سید ملک عقیلی مجلسش بہ از روی بگذشت
 کم شد و ریکی بہ بود و حدت بسکہ در آب و گلش بہ زین سبب ہفت سیکہ کم کرد و گفت :

جنت الفیرووس با دامنزش

مولانا محمد معین لکھنوی ابن مولانا محمد حسین لکھنوی الکتاب علوم درسیہ از مولوسے
 محمد حیدر برادر گلان خود و مولوی ولی اللہ و مولانا ظہور اللہ لکھنوی کردہ و سند حدیث
 از مولانا عبد الحفیظ علی حنفی علیہ الرحمۃ حاصل نمودہ اشتغال بآن داشت تصنیفات اینقدر
 از انجملہ غایۃ البیان فیما یعلق بالحوایا و شرح رسالہ امام نووی و غایۃ الکلام فی القراءۃ
 خلف الامام تاجرازا لکنوز فی احوال ارباب الرموز در بیان حالات اصحاب رموز کتاب
 حصن حصین نام تمام و حاشیہ صدر تا بحث ہیولی و نیز بر اکثر کتب درسیہ تعلیقات نوشتہ
 بتاریخ دوم جمادی الثانی سال ہزار و صد و پنجاہ و ہشت ہجری از کتب دارفانی بدرسیہ
 ملک جاودانی شتافتہ در باغ مولانا احمد انوار الحق مرحوم واقع لکھنؤ بخاکش سپردند و خلد آمد بچو تہ لجنان
 شیخ معین میر مولانا معین واعظ صاحب معارج النبوت است مکی بود بصورت ہشتری
 چندی حسب فرمان اکبر پادشاہ ہمارقضای بلدہ لاہور اشتغال داشت دران مدت ہرگز حکم از
 خصمی نگروہ مدعیان را با کالج تمام ہدایت بر مصالحہ میکردی گفت کہ شما ہر دو دانا ہند و ہنماکن
 نادان را ہر دو دانا کار افتادہ پس مرا شرمندہ در گاہ خداے تعالی می سازید و ہوارہ کتب
 نفیسہ قیمتی می نویسند و از مقابلہ نمودہ و مجلد ساختہ بطالب علمان سے بخشید و مدت
 عمرش درین کار بسر شد و ہزار ہا مجلد ازین قبیل بر دم بخشیدہ در سن ہصد و نو و پنج ہجری سے
 از سرای محنت آباد دنیا بروضہ عقیلی تحرامید نور اللہ مرقدہ

مولانا معین الدین عمرانی دہلوی در عمد سلطان محمد بن تغلق شاہ و لشمندی عظیم مدرس
 شہر دہلی بود حواشی کنز و حسامی و مقتل از تصانیف اوست میگویند وی را محمد ابن تغلق
 شاہ دہلی بطلب قاضی محمد بشیران فرستادہ بود چون پادشاہ شیراز را ہر ادا قف گشت
 بجا فی قاضی راضی نشد بلکہ از جمیع اطاک سلطنت برآمدہ بخدمت قاضی آمدہ التماس نمود کہ شما
 بر تخت سلطنت نشینید من خدمت شما کنم بزم منکو تہ خود ہر چہ دارم از آن شماست قاضی